

KADINA YÖNELİK ÇALIŞMALARDA YENİ BİR TARTIŞMA KONUSU OLARAK LEZBİYENLER VE KENTSEL MEKÂNDAKİ ARAYIŞLARI - İZMİR ÖRNEĞİ

Yrd. Doç. Dr. Mercan EFE GÜNEY
mercan.efe@deu.edu.tr

Araş.Gör. Dr. İrem AYHAN SELÇUK
irem.ayhan@deu.edu.tr

ÖZET

Türkiye’de vatandaşlık, kadın ve erkek olmak üzerinden tanımlı olduğundan, merkezi ve yerel yönetimler tarafından sunulan hizmetler de tanınan resmi cinsiyet temeline dayandırılmaktadır. Bir başka deyişle, yönetimlerin hizmetleri cinsiyet temelli olduğundan cinsel yönelimleri farklı olan cinsel alanın ötekilerine (lezbiyen, gey, biseksüel, transeksüel ve travesti; LGBTT) yönelik hizmetler verilememektedir. Çünkü Anayasa cinsel yönelim farklılıklarını tanımamaktadır.

Bugün pek çok bilim/bilme alanı için yaşlılar, engelliler, çocuklar gibi kadınlar da ötekiler olarak nitelendirilen grubun içerisinde yer almaktadır. Lezbiyenler ise hem kadın olma hem farklı cinsel yönelime sahip olma nedenleriyle ötekiler grubunun içerisinde en dezavantajlı gruplardan birini (biseksüeller gibi) oluşturmaktadır. Bu dezavantajlılık durumu fiziksel mekân kullanımlarında ve/veya taleplerinin karşılanmasında da kendisini göstermektedir.

Bu bildirin amacı bir İslam Ülkesi ve Avrupa Birliği (AB) adayı olan Türkiye’nin hem “Ege’nin İncisi” hem “Gâvur İzmir” nitelendirmelerine sahip İzmir kentinde lezbiyenlerin kentle kurdukları ve kurmak istedikleri ilişkiyi fiziki planlama kapsamında ortaya koymaktır. Bildiri, lezbiyenlerin sorunlarının “kadın cinsiyetinin” problemleri arasına dahil edilmesi bakımından önemlidir.

Bildiri, Dokuz Eylül Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projesi Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen ve Haziran-2013’te tamamlanan 2011.KB.FEN.039 No’lu bilimsel araştırma projesinin sonuçlarından bir kısmını içermektedir. Bildiri, İzmir’de anket yapılan 36 lezbiyenin;

- kendilerini de kapsayan kent içeriğini,
- bir kente yaşamayı seçerken; o kentte yaşarken ve güvende hissetmek için önemli gördüğü unsurları,

ortaya koyacaktır. Bu sayede bildiri, bir taraftan kadının kentten beklentisinin ne olduğuna yönelik cevaplar üretirken bir taraftan da cinsel alanın ötekilerinden olan lezbiyenler için kentsel mekânlar üretilebileceğini gösterecektir.

Anahtar kelimeler: LGBTT, Lezbiyen, Hak, Şehir Planlama, Kent, Öteki

GİRİŞ

Cinsel etkinlik türü süreklilik gösterdiğinden bir seçim konusu olamayacak denli biyolojik-fizyolojik temele dayanmaktadır. Bu nedenle küresel sosyal hareket içinde temel insan gereksinimi olarak ele alınır ve cinsel baskıdan arındırılmış bir “dünya” talep edilir. Özetle, temel insan hakları temelinde irdelenen cinsellik, temel kişi hakkı olarak gerekli özgürlük alanına sahip olmalıdır.

* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Konu günümüzde, gerek sosyal gerek fiziksel mekânda bir özgürlük sorununa dönüştürülmüştür. Bu nedenle “sorun”, sosyal – siyasal bir proje olarak ayakta kalmasına çaba harcanan AB’de de asal konular arasında yer alır. Giderek AB üyeliğinde aranan koşullar arasında, LGBTT grubundaki insanlara tanınan haklar ve yaratılması istenen özgürlük alanları talep edilmektedir.

Fiziki planlama edimi şehir planlama ölçeklerinde, kentsel alan bütünlüğünü gözardı etmeden, talep edilen her mekân gereksinimine uygun yer üretmek ve göstermekle yükümlü olduğundan, öteki mesleklerin tümünden öncelikle, tıp ve hukuk alanlarıyla ortaklaşa çalışarak, duruma uygun çözümler üretmek zorundadır.

Şehir planlama mesleği, üretilen disiplinler arası bilgileri kullanmakta ve öngöreceği plan kararlarını ve bunlara yönelik uygulama önerilerini belirlenmiş verilere göre biçimlendirmektedir. Bu veriler, yasalar ve gelenekselleşmiş eylemlerle tanımlanmaktadır. Ancak bunlar Türkiye’de, sosyolojide “öteki” olarak nitelendirilen grupların tümünü içermediğinden, planlama herkes için yapılamamaktadır. Bir başka deyişle Türkiye’de planlama, toplumsal yapının görmezden geldiği kesimleri kapsamamaktadır. Bununla birlikte, üst yapı kurumlarının (din-islamîyet, gelenekler vb.) ve insan hakları savının etkisiyle ötekilerden yaşlılar, engelliler ve çocuklar planlama mesleğinde çözümü aranan gruplar haline gelmişken cinsel alanın ötekileri henüz mesleğin veri alanlarından biri olamamıştır. Çünkü Türkiye, muhafazakar yapısını kırıp vatandaşlık hakları temelinde LGBTT bireylere cinsiyet kimliği haklarını vermemektedir. Dolayısıyla uygulamalar, cinsiyet dinamiklerini temel parametre (ya da hiç değilse parametrelerden biri) olarak alan bir bakış açısıyla mekân analizine girişmemekte ya da cinsiyet analizlerine mekânsal süreçleri ayrılmaz bir bileşen olarak dahil etmemektedir.

Bu metin, kentin onun içinde yaşayan herkesin sahipliğinde olduğu yaklaşımıyla Müslüman, Laik, Demokratik ve doğunun katı kuralları ile batının esnek kararları arasında kalmış; Avrupa Birliği’ne (AB) uyum sürecindeki Türkiye’nin İzmir’indeki LGBTT üyelerinden lezbiyenlerin özellikle mekânsal isteklerini tartışmaya açmaktadır. Bu çalışmanın bilime katkısı, İzmir’deki lezbiyen bireylerin kentsel mekandaki arayışları ile kentsel mekân algılayışlarını analiz etmesinin ardından analiz sonuçlarının İzmir’in kentsel yönetim pratikleri arasına dahil edilmesi sonucunda ortaya çıkabilecek faydaları yerel yönetimlerin hizmetine sunmak olacaktır.

1. ÇALIŞMA YÖNTEMİ VE VERİ KAYNAKLARININ OLUŞTURULMASI

Toplumsal işleyişin araçlarından biri olarak şehir planlama, toplum tarafından cinsel alanın ötekileri olarak görülen LGBTT bireyleri Türkiye’de sosyal yapı araştırması kapsamına almadığından LGBTT bireylerin kentsel alanda (varsa) talepleri imar planlarına aktarılamamaktadır. Metin, şehir planlama meslek alanının LGBTT bireylerden lezbiyenler için neler yapması gerektiği temeline dayanmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye’nin “en rahat” ili nitelendirmesinin yanı sıra “gavur İzmir” gibi bir sıfatı da olan “Ege Bölgesi’nin İncisi” İzmir’de lezbiyen profili ve kente yönelik talepleri araştırılmıştır.

Bu çalışma, eşcinsel çiftlerin nüfusu fazla olan yerlerde yaşadığı; ancak dağılımlarının çokça kabul edildiği gibi belirli bir yöntem uymadığını belirten bir çalışmanın (Bkz. Cooke & Rapino, 2007: 291) varsayımını kabul etmektedir. Bu kapsamda İzmir’in seçilme nedeni, Türkiye’de lezbiyenlerin yaşama alanlarına ve nüfuslarına ilişkin çalışmaların henüz olmaması ve dolayısıyla İzmir’de bu işe başlamanın daha kolay olabileceğidir¹.

* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Lezbiyenlere ilişkin bir çalışma yapmak gerek toplumsal yapının tutuculuğu² gerekse bu bireylerin kimliklerini gizlemek zorunda kalmaları nedeniyle güçtür. Bu nedenle alan araştırması kapsamında yapılan anketler konusunda ilgili derneklerden destek alınmıştır. Temmuz-Eylül 2012 tarihleri arasında İzmir’de Siyah Pembe Üçgen aracılığıyla 36 lezbiyenle anket yapılmıştır. Anketler excel programında SPSS’te analiz edilmeye hazır hale getirildikten sonra anlamlı değişkenlerle çaprazlanmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Çalışmada, ne sözde cinsel kimliği yansıttığı düşünülen birincil beden (doğuştan var olan) ne de bağlamsal kabulün dışında kalan cinsiyetin soysal ya da mental kategorisine öncelik verilmiştir (Browne&Lim, 2010: 617’de olduğu gibi). Böylece, cinsiyet/seks kavramları yalnızca kadın/erkek ikilemi ötesinde, sonradan kimliğini değiştiren bireyleri de sorgulamaktadır.

Cinsel kimlik analizleri - özellikle de erkek / kadın ikilisi ötesinde hareket edenler- cinselliğe dair coğrafyalarda keşfedilmemiş olarak kalır (Browne 2004a, 2004b, 2007’den aktaran Browne&Lim, 2010: 618, 619). Çünkü toplumsal cinsiyet ve cinsellik her coğrafyada çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Bu durumda ise cinsiyet değiştiren bireylerin algılanma şekli belirli coğrafi normlar çerçevesinde kabul edilen cinsiyetlerin çeşidine bağlıdır (Browne & Lim, 2010: 623). Bu çalışma, Türkiye’de kabul edilmeleri güç olan cinsel alanın ötekilerinden sadece lezbiyenleri kapsamaktadır.

2. ANALİZ SONUÇLARI İTİBARIYLA LEZBİYEN BİREYLERİN SOSYO-MEKÂNSAL ALGILARI VE BEKLENTİLERİ

Anket yapılan 36 lezbiyen bireyin %53’ü lise ve dengi okul; %42’si üniversite ve %5’i yüksek lisans mezunudur. Lezbiyenlerin %25’i 26-30; %22’si 21-25; %19’u 31-35; %14’ü 16-20; %8’i 36-40; %8’i 41-45 ve %3’ü 51-55 yaş grubundadır. Görüldüğü gibi lezbiyenlerin %80’i 16-35 yaş aralığındadır.

Tablo 1 İzmir’deki Lezbiyenlerin Yaş Grupları ve Eğitim Durumu İlişkisi

Yaş	Eğitimde Mezuniyet Durumu			
	Lise ve Dengi Okul	Üniversite	Yüksek Lisans	Toplam
16-20	5	0	0	5
21-25	5	3	0	8
26-30	1	6	2	9
31-35	3	4	0	7
36-40	2	1	0	3
41-45	2	1	0	3
51-55	1	0	0	1
Toplam	19	15	2	36

16-20 ve 51-55 yaş grubundaki lezbiyenlerin tamamı lise ve dengi okul; 21-25 yaş grubundaki lezbiyenlerin %63’ü lise ve dengi okul; %38’i üniversite mezunudur. 26-30 yaş grubundaki bireylerin %67’si üniversite, %22’si yüksek lisans, %11’i lise ve dengi okul; 31-35 yaş grubundaki lezbiyenlerin %57’si üniversite, %43’ü lise ve dengi okul; 36-40 yaş grubundaki lezbiyenlerin %67’si lise ve dengi okul ve %33’ü üniversite mezunudur. Aynı şekilde 41-45 yaş grubundaki lezbiyenlerin %67’si lise ve dengi okul; %33’ü üniversite

* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

mezunudur. Lezbiyenlerin lise ve dengi okul ve üniversite mezuniyet oranlarının yüksek olması sosyal hayatta kimliklerini diğer cinsel yönelim gruplarına göre daha kolay gizleyebilmeleri ile açıklanabilir.

Anket yapılan bireylerin %33'ü Konak'ta; %25'i Karşıyaka'da, %11'i Bornova'da, %8'i Buca'da, %8'i Karabağlar'da, %8'i Narlıdere'de, %3'ü Balçova'da ve %3'ü Bayraklı'da ikamet etmektedir. Bireylerin çalıştıkları yerler incelendiğinde %36'sının Konak'ta, %17'sinin Bornova'da, %11'inin Karşıyaka'da, %8'inin Buca'da, %6'sının Narlıdere'de, %3'ünün Karabağlar'da, %3'ünün Menemen'de çalıştığı görülmüştür. Bireylerin %3'ü çalıştığı yerin değiştiğini belirtirken, %14'ü ise çalıştığı yer bilgisini vermemiştir. Görüldüğü gibi, Çeşme, Çiğli, Güzelbahçe ve Urla hiçbir lezbiyenin ikamet için seçtiği ilçe olmamıştır. Semt olarak incelendiğinde ise lezbiyenlerin Konak, Alsancak, Güzelyalı ve Karataş'ı seçtikleri görülmektedir.

Tablo 2 İzmir'deki Lezbiyenlerin İkamet ve Çalışma Alanlarının Karşılaştırılması

Çalışılan İlçe	İkamet Edilen İlçe								Toplam
	Balçova	Bayraklı	Bornova	Buca	Karşıyaka	Karabağlar	Konak	Narlıdere	
Değişiyor	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Karabağlar	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Menemen	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Narlıdere	0	0	0	0	1	0	0	1	2
Buca	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Karşıyaka	0	0	0	0	3	0	1	0	4
Cevap Yok	0	1	0	0	1	0	1	2	5
Bornova	0	0	4	0	1	0	1	0	6
Konak	1	0	0	0	2	1	9	0	13
Toplam	1	1	4	3	9	3	12	3	36

- Bornova'da çalıştığını belirten lezbiyenlerin %67'si Bornova'da, yaklaşık %17'si Konak'ta ve yaklaşık %17'si Karşıyaka'da;
- Buca'da çalışanların tamamı Buca'da, Karabağlar'da çalışanların tamamı Karabağlar'da, Karataş'ta çalışanların tamamı Konak'ta, Menemen'de çalışanların tamamı Karşıyaka'da;
- Karşıyaka'da çalışanların %75'i Karşıyaka'da, %25'i Konak'ta;
- Konak'ta çalışanların %67'si Konak'ta, %17'si Karşıyaka'da, %8'i Balçova'da ve %8'i Karabağlar'da;
- Narlıdere'de çalışanların %50'si Narlıdere'de ve %50'si Karşıyaka'da ikamet etmektedir.

Çalıştığı yerin değiştiğini ifade eden bireylerin tamamı Karabağlar'da ikamet etmektedir.

Lezbiyenlere, İzmir'de yaşanabilecek ilçelerin adları ve yaşanabilme nedenleri de sorulmuş, bireylere birden fazla nedeni birden fazla ilçe için gösterebilecekleri belirtilmiştir. Sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3 İzmir'deki Lezbiyenlerin Kendileri İçin Yaşanabilir Gördüğü İlçeler ve Nedenleri

Yaşanabilme Nedeni	Yaşanabilecek Olduğu Düşünülen İlçe			Toplam
	Güzelbahçe	Karşıyaka	Konak	
Rahat ve Huzurlu	1	0	1	2
Dernek'in Daha Çok Organizasyon Düzenlemesi ve Dernek'e Yakın Olmak İstemek	0	0	5	5
Kendi Gibi Kişilerin Oturduğu Belirli Mahalle veya Sokakların Olması	0	0	5	5
Sosyo-Ekonomik Düzeyin Yüksekliği	0	5	1	6
Nüfusu Kalabalık Olduğundan Farkedilmemek	0	3	10	13
Aynı Düşünsel/Siyasal Zemini Paylaşan Kişi Sayısının Çokluğu	0	7	23	20
Kendi Gibi Kişi Sayısının Çokluğu	0	5	18	23
Toplam	1	20	63	84

Tablodan'da görüldüğü gibi Konak, sıralanan tüm özellikleri göstermesi ve daha çok kişi tarafından bu özelliklerin vurgulanması ile öne çıkmaktadır. Bu, Konak'ın lezbiyenlerin ve GBTT'lerin daha çok ikamet ettiği ve ikamet etmek istediği ilçe olmasını da açıklamaktadır. Konak ve Karşıyaka'nın, aynı kapsamda ortak özellikleri, lezbiyen sayısının ve aynı düşünsel/siyasal zemini paylaşan kişi sayısının çokluğudur. Güzelbahçe, sadece rahat ve huzurlu olma özelliği ile vurgulanmıştır.

Lezbiyenlere kendileri için İzmir'in en rahat, en güvende, en estetik ve en tehlikeli ilçeleri de sorulmuştur. Bu soruya cevap vermeyenler olduğu gibi birden fazla nitelendirme ile cevap veren de olmuştur. Sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4 Lezbiyenlere Göre İzmir'in En Rahat, En Güvenli, En Estetik ve En Tehlikeli İlçeleri

İlçe Adları	İlçe Nitelendirmeleri				Toplam
	En Rahat	En Güvenli	En Estetik	En Tehlikeli	
Çiğli	0	0	0	1	1
Bayraklı	1	0	0	1	2
Karabağlar	0	0	0	2	2
Narlidere	0	0	0	2	2
Buca	0	0	0	5	5
Bornova	5	5	5	1	16
Karşıyaka	8	9	13	7	37
Konak	21	18	16	18	73
Toplam	35	32	34	37	138

Lezbiyenler için Konak, Karşıyaka, Bornova ve Bayraklı en rahat; Konak, Karşıyaka ve Bornova en güvenli; Konak, Karşıyaka ve Bornova en estetik; Konak, Buca, Karabağlar, Karşıyaka, Narlıdere, Bornova, Çiğli ve Bayraklı en tehlikeli ilçelerdir.

Aynı soru semtler için sorulduğunda lezbiyenler için Konak'ta Alsancak ve Karataş, Karşıyaka'da Karşıyaka merkez ve Mavişehir en rahat; Konak'ta Alsancak, Konak merkez ve

* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Karataş, Karşıyaka'da Karşıyaka merkez ve Mavişehir en güvenli; Konak'ta Alsancak, Konak merkez ve Karataş, Karşıyaka'da Bostanlı, Karşıyaka merkez ve Mavişehir en estetik; Konak'ta Basmane, Tepecik, Kadifekale, Eşrefpaşa, Yeşilyurt, Alsancak, Kemeraltı, Gümrük, Varyant Çevresi, Gültepe ve İkiçeşmelik, Karabağlar'da Hatay ve Üçyol, Karşıyaka'da Soğukkuyu, Postacılar ve Bostanlı, Bornova'da Evka 4 en tehlikeli semtlerdir.

Lezbiyenlere İzmir'in en rahat, en güvenli, en estetik ve en tehlikeli cadde veya sokakları da sorulmuştur. Bu kapsamda lezbiyenler için,

- Konak'ta Kıbrıs Şehitleri Caddesi, Alsancak Kordon Yolu, Gül Sokak ve Dario Moreno Sokak, Karabağlar'da Mithatpaşa ve İnönü Caddeleri, Karşıyaka'da Bostanlı Sahil Yolu, Karşıyaka Çarşı Sokak ve Yeni Girne Caddesi, Bornova'da 162 Sokak (Küçük Park) en rahat;
- Konak'ta Kıbrıs Şehitleri Caddesi, Alsancak Kordon Yolu, Gül Sokak ve Dario Moreno Sokak, Karabağlar'da Mithatpaşa ve İnönü Caddeleri, Karşıyaka'da Bostanlı Sahil Yolu, Karşıyaka Çarşı Sokak, Yeni Girne Caddesi ve Karşıyaka Sahil Yolu, Bornova'da 162 Sokak (Küçük Park) en güvenli;
- Konak'ta Kıbrıs Şehitleri Caddesi, Gül Sokak, Alsancak Kordon Yolu ve Dario Moreno Sokak, Karabağlar'da Mithatpaşa ve İnönü Caddeleri, Karşıyaka'da Bostanlı Sahil Yolu, Karşıyaka Çarşı Sokak, Yeni Girne Caddesi ve Karşıyaka Sahil Yolu, Bornova'da Fevzi Çakmak Caddesi (Büyük Park) en estetik;
- Konak'ta Fevzi Paşa Bulvarı, Kıbrıs Şehitleri Caddesi, Eşrefpaşa Caddesi, Tepecik'teki tüm sokaklar, Kadifekale'deki tüm caddeler, Alsancak Kordon Yolu, Şehit Fethi Bey Caddesi, Gümrük'teki tüm cadde ve sokaklar ve Gültepe'deki tüm cadde ve sokaklar, Karabağlar'da İnönü Caddesi, Limontepede'deki tüm cadde ve sokaklar ve Halide Edip Adivar Caddesi en tehlikeli cadde ve sokaklardır.

Estetik sokak ve caddeler sorusuna verilen yanıtlar rahat ve güvenli cadde ve sokaklara benzemektedir. Bir başka deyişle lezbiyenlerin güvenli buldukları yerler onlar için aynı zamanda estetikdir.

Lezbiyenlere kentte yaşarken önemli olan unsurlar sorulduğunda, %26'sının kentte yaşayan insanların eğitilmiş/ileri görüşlü olmasını, %16'sının kentin güvenli olmasını, %13'ünün sosyo-kültürel faaliyetlerin çok olmasını, %11'inin arkadaşların yakın oturmasını, %9'unun açık-yeşil alanların çok olmasını, %9'unun ucuz olmasını, %7'sinin gürültüsüz olmasını, %3'ünün kaldırımların geniş olmasını, %3'ünün komşuluk ilişkilerinin iyi olmasını, %3'ünün ticari birimlerin yakın olmasını önemsendiği görülmektedir. Ayrıntılar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5 Lezbiyenler İçin İzmir’de Yaşarken Kentte Önemli Olan Unsurlar

Yaşarken Kentte Önemli Olan Unsurlar	Alınan Yanıt Sayısı
Ticari Birimlerin Yakın Olması	5
Kaldırımın Geniş Olması	6
Komşuluk İlişkilerinin İyi Olması	6
Gürültüsüz Olması	13
Açık Yeşil Alanların Çok Olması	15
Ucuz Olması	15
Arkadaşların Yakın Olması	19
Sosyo-kültürel Faaliyetlerin Çok Olması	24
Kentin Güvenli Olması	29
Yaşayan İnsanların Eğitimli / İleri Görüşlü Olması	47
Toplam	179

Lezbiyenlere kentte önemli olan unsurların yanı sıra kendilerini güvende hissetmek için gerekenler de sorulmuş ve birden fazla cevap verebilecekleri belirtilmiştir. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi lezbiyenlerin %26’sı kendisini güvende hissetmek için kentin kalabalık olmasını, %25’i ıssız olmasını, %15’i aydınlık olmasını, %13’ü bol yeşil alan olmasını, %13’ü alış-veriş mekânları olmasını, %4’ü sadece konut olmasını, %1’i sosyo-ekonomik düzeyi yüksek insanların olmasını ve %1’i kendi evinin olmasını gerekli görmektedir.

Tablo 6 Lezbiyenler İçin Kentte Güvende Hissedebilmesi İçin Gerekenler

Kentte Güvende Hissetmek İçin Gerekenler	Alınan Yanıt Sayısı
Kendi Evinin Olması	1
Sosyo-Ekonomik Düzeyi Daha Yüksek İnsanların Olması	1
Sadece Konut Olması	4
Alışveriş Mekânları Olması	12
Bol Yeşil Alan Olması	12
Aydınlık Olması	14
İssız Olması	24
Kalabalık Olması	25
Toplam	93

Lezbiyenlere yerel ve merkezi yönetimin icraatlarından haberdarlıkları ve varsa beğendikleri/beğenmedikleri uygulamaları sorulduğunda, bireylerin %58’i yerel yönetimin icraatlarından haberdar olmadığını; %42’si ise haberdar olduğunu belirtmiştir. Bireylerin tamamı yerel yönetimlerin lezbiyenler için herhangi bir uygulaması olmadığını düşünmektedir.

Yerel yönetimlerin kendileri için geçmişteki uygulamalarından beğendikleri bir uygulama olup olmadığı sorulduğunda, bireylerden beğendikleri uygulamalara ilişkin hiçbir yanıt alınmazken %17’si eşcinsel ayrımcılığını, %6’sı polis baskı ve şiddetini, %3’ü LGBTT derneklerine açılan davaları, %3’ü eşcinsellerin hedef gösterilmesini, %3’ü psikolojik ve fiziksel şiddeti, %3’ü trans cinayetlerinin aydınlatılmamasını, %3’ü metro çalışmalarının bitmemesini, trafik yoğunluğunu ve ulaşım seçeneklerinin azlığını beğenmediğini belirtmiştir. Bireylerin %61’i hiçbir uygulamayı beğenmemektedir.

Aynı soru merkezi yönetimler için sorulduğunda, bireylerin %25'i merkezi yönetimin eşcinsel ayrımcılığı yapmasını, %6'sı eşcinsel aktivitelerin engellenmesini, %6'sı polis baskı ve şiddetini, %3'ü eşcinsel cinayetlerin cezasının düşürülmesini ve %3'ü LGBTT derneklerine açılan davaları beğenmediğini ifade etmiştir. Bireylerin %58'i merkezi yönetimin kendilerine yönelik hiçbir uygulamasını beğenmemektedir.

Lezbiyenlerin kenti algılamalarını saptamak için bireylere kentin birbirinden ayrılan bölgeleri olduğunu düşünüp düşünmedikleri ve eğer kent bölgelere ayrılıyorsa hangi biçimlerde olduğu sorulmuştur. Bireylerin %50'si kentte birbirinden ayrılan bölgeler olduğunu düşünmektedir. Lezbiyenler, bölgeler arası farklılıkları homofobik yerler, sosyo-ekonomik düzeyi düşük insanların yaşadığı yerler, sosyo-kültürel düzeyi yüksek kişilerin yaşadığı yerler, batakhane yerler, fuhuş yapılan yerler ve trans bireylerin yaşadığı yerler olarak ayırmıştır. Lezbiyenlere göre homofobik yerler başta Kadifekale olmak üzere heryer; sosyo-ekonomik düzeyi düşük insanların yaşadığı yerler Bornova Sokak ve Kadifekale; sosyo-kültürel düzeyi yüksek kişilerin yaşadığı yerler başta Mavişehir olmak üzere, Alsancak, Karşıyaka ve Güzelyalı; batakhane ve fuhuş yerler ve aynı zamanda trans bireylerin yaşadığı yerler ise Bornova Sokak olarak belirtilmiştir. Lezbiyenler aynı zamanda kentin sosyo-ekonomik açıdan kendi gettolarını yarattığını eklemiştir.

Lezbiyenleri de içeren; lezbiyenlerin de taleplerine cevap veren bir kentin nasıl olabileceği yukarıdaki sorulardan anlaşılmaya çalışılırken kendilerine "kent nasıl olmalı" şeklinde doğrudan sorulan soruyla da saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıntılar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7 Lezbiyenlerin İsteddiği Kentin İçeriği

Kent Nasıl Olmalı	Alınan Yanıt Sayısı
Zengin	1
Estetik	1
Eşcinsel Aktivitelere İzin Veren	1
Güvenli	2
Renkli	2
Kozmopolit	3
Devletin Tüm Vatandaşlarına Eşit Mesafede Durduğu	4
Eşcinselliğin Sokakta Yaşanabildiği	4
Herkesi Kabul Ettiğini Gösteren	4
Bilmiyorum	4
Eşcinselliğin Değil, Özgürlüğün Ön Planda Olduğu	14
Toplam	40

Cevaplar incelendiğinde sırasıyla öne çıkan eşcinselliğin değil özgürlüğün ön planda olduğu (%34), herkesi kabul ettiğini gösteren (%10), devletin tüm vatandaşlarına eşit mesafede durduğu (%10), eşcinselliğin sokakta yaşanabildiği (%10), kozmopolit (%7), güvenli (%5) ve eşcinsel aktivitelere izin veren (%3) bir kent gibi yasal ve yönetsel durumla ilişkili cevapların yanı sıra, renkli (%5), zengin (%3) ve estetik (%3) cevapları gibi doğrudan fiziki mekâna aktarımı gerçekleştirilecek cevaplar da verilmiştir. Burada dikkat çeken birkaç nokta vardır. Verilen cevaplar çoğunlukla kentin bilinç düzeyiyle ilişkilidir. Bir başka deyişle fiziki mekâna yönelik taleplerden önce, yaşadıkları sorunları dile getirmektedirler. Birey olarak sorunları çözülmedikçe/kentte var oldukları kabul edilmedikçe fizik mekân üzerinde düşünemeyeceklerdir. Gerçekte beklenen sonuçta bu olmalıdır. Çünkü kullanmadıkları yerin/kentin nasıl olması gerektiği geri planda kalmaktadır. Bu durum kentin nasıl olması gerektiğine %10 ile bilmiyorum yanıtında da görülmektedir.

* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Çalışma sırasında sorulan sorulardan bir diğeri de kentin mevcut halinden duyulan rahatsızlıkların neler olduğudur.

Lezbiyenler;

- kent siyaseti kapsamında %12 oranla kentin fazla milliyetçi olmasından;
- mekânsal olarak %21 oranında park alanlarının azlığından; mekânsal olarak %2 oranında metro çalışmalarının bitmemesinden; %4 oranında eşcinsel mekânların olmamasından; %2 oranla güvensiz mekânlardan;
- demografik olarak %2 oranla çok fazla emekli ve yaşlı kişinin olmasından; %2 oranla çok fazla etnik grup olmasından; %2 oranla çok fazla göç almasından;
- sosyo-kültürel olarak %29 oranında sosyo-kültürel düzeyi düşük kişi sayısının çokluğundan; %6 oranla homofobik davranışlardan; %2 oranla kültürel aktivite azlığından;
- ekonomik olarak %2 oranla bazı semtlerin pahalı olmasından; %15 oranla iş bulma zorluğundan

rahatsızlık duymaktadır.

Görüldüğü gibi lezbiyenler kentin mevcut durumundan daha çok %29 oranında mekânsal; %37 oranında sosyo-kültürel olarak rahatsızdır.

Bireylere Günlük hayatta ve iş hayatında kendileri için neler yapılabileceği sorulmuştur. Ayrıntılar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8 İzmir'deki Lezbiyenlere Göre Kendileri İçin Günlük Hayatta Yapılabilirler

Günlük Hayatta Neler Yapılmalı	Alınan Yanıt Sayısı	Oran (%)
Hiçbirşey Yapılamaz	1	3
Eşcinsellere Evlilik Hakkı Tanınmalı	1	3
LGBTT'ler Ölçülü Yaşamalı	1	3
Mekânların LGBTT Dostu Olduğunu Gösteren İşaretler (Gökkuşağı Renkli Bayrak vb.) Olmalı	1	3
Aileler Bilinçli Olmalı	2	5
İnsanlar Birbirinin Cinsel Yaşamına Karışmamalı	2	5
Eşcinsellere Yönelik Mekânlar Yapılmalı	3	8
Kamusal Alanlarda Tuvaletler Yalnızca Kadın ve Erkek İçin Olmamalı	5	12
Bilmiyorum	6	15
LGBTT Ayrımcılığı Yapılmamalı	17	43
Toplam	39	100

Tablo 9 İzmir'deki Lezbiyenlere Göre Kendileri İçin İş Hayatında Yapılabilecekler

İş Hayatında Neler Yapılmalı	Alınan Yanıt Sayısı	Oran (%)
LGBTT Örgütlenmeleri Olmalı	1	3
Mekânların LGBTT Dostu Olduğunu Gösteren İşaretler (Gökkuşluğu Renkli Bayrak vb.) Olmalı	1	3
LGBTT İçin İş Kanunu Çıkarılmalı	4	13
Bilmiyorum	7	22
LGBTT Ayrımcılığı Yapılmamalı	19	59
Toplam	32	100

Tablolarda da görüldüğü gibi, bireylerden günlük hayatta; kamusal alanlarda tuvaletler yalnızca kadın ve erkek için olmamalı, eşcinsellere yönelik mekânlar yapılmalı ve mekânların LGBTT dostu olduğunu gösteren işaretler olmalı gibi fizik mekânda uygulanabilecek cevaplar alınmıştır. Bunların yanı sıra mevzuat ve toplum bilinciyle ilişkili cevaplar da bulunmaktadır. LGBTT ayrımcılığı yapılmamalı, insanlar birbirinin cinsel yaşamına karışmamalı, aileler bilinçli olmalı, LGBTT'ler ölçülü yaşamalı ve eşcinsellere evlilik hakkı tanınmalı bu kapsamda yer alan yanıtlardır. Diğer taraftan bu konuda bilgisi olmadığını ve hiçbirşey yapılamayacağını belirtenler de bulunmaktadır.

İş hayatı için, mekânların LGBTT dostu olduğunu gösteren işaretler olmalı şeklinde fizik mekânda uygulanabilecek tek cevap alınmıştır. Önem sırasına göre, LGBTT ayrımcılığı yapılmamalı, LGBTT için iş kanunu çıkarılmalı ve LGBTT örgütlenmeleri olmalı mevzuat ve toplum bilinciyle ilgilidir. Bu konuda bilgisi olmadığını belirtenler de azımsanmayacak bir orandadır.

Anket yapılan bireylere uygulamalarını beğendikleri ülkeler ve beğenme nedenleri ile beğenmedikleri ülkeler ve beğenmeme nedenleri de sorulmuştur. Ayrıntılar aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 10 İzmir'deki Lezbiyenlerin Uygulamalarını Beğendikleri Ülkeler ve Uygulamaları

Uygulamaları Beğenilen Ülkeler	Beğenilen Uygulama				Toplam
	Bilmiyorum	Eşcinsel Haklarının Korunması	Eşcinsellere Evlilik Hakkı	Güvenliğin ve Yaşam Standardının Yüksek Olması	
Almanya	0	1	0	0	1
Belçika	0	0	0	1	1
İtalya	0	0	0	1	1
Norveç	0	0	0	1	1
Danimarka	0	1	0	1	2
Bilmiyorum	1	1	0	0	2
Avrupa Ülkeleri	0	2	1	0	3
İspanya	0	1	1	2	4
ABD	0	4	2	1	7
İngiltere	0	4	4	2	10
Hollanda	0	9	4	1	14
Toplam	1	23	12	10	46

Görüldüğü gibi Hollanda, İngiltere, ABD, İspanya ve Avrupa ülkeleri uygulamalar en çok beğenilen ülkelerdir. Birer Avrupa ülkesi olmasına karşın adları ayrıca belirtilen ülkeler (Almanya, Belçika, Danimarka, Hollanda, İngiltere, İspanya, İtalya ve Norveç) de Avrupa ülkeleri kategorisinde toplandığında lezbiyenlerin Avrupa ülkelerinin lezbiyenlere yönelik uygulamalarını beğendikleri ortaya çıkmaktadır (%76). İkinci sırada yer alan ABD (%15) LGBTT haklarının tümüyle beğenilmektedir. Lezbiyenlerin yaklaşık %5'i ülkeler konusunda bilgisi olmadığını ancak eşcinsel haklarının korunmasını beğendiğini söylerken yaklaşık %5'i bu konuda bilgisi olmadığını belirtmiştir.

Tablo 11 İzmir'deki Lezbiyenlerin Uygulamalarını Beğenmedikleri Ülkeler ve Uygulamaları

Uygulamaları Beğenilmeyen Ülkeler	Beğenilmeyen Uygulama			Toplam
	Belirtilmemiş	Eşcinsel Haklarının Olmaması	Eşcinsellerin Öldürülmesi	
ABD	1	0	0	1
Asya Ülkeleri	1	0	0	1
Irak	0	1	0	1
Suriye	0	1	0	1
Ortadoğu Ülkeleri	0	3	0	3
Türkiye	0	3	0	3
Arap Ülkeleri	0	6	7	13
İran	0	6	7	13
Toplam	2	20	14	36

Tabloda da görüldüğü gibi İran, Arap Ülkeleri, Türkiye ve Ortadoğu ülkeleri uygulamaları beğenilmeyen ülkelerin başında gelmektedir. Adları ayrıca belirtilmesine karşın Irak, İran,

* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Suriye ve Türkiye de Ortadoğu ülkeleri kategorisinde toplandığında lezbiyenlerin daha çok (%56) beğenmedikleri görülmektedir. Dolayısıyla beğenilmeyen ülkeler ve beğenilmeme nedenleri gözlemlendiğinde İslamiyet'in yaygın olduğu ülkelerde görmezden gelmenin daha yaygın olduğu söylenebilir.

3. SONUÇ

Türkiye mevcut sosyal yapısının gelenekselleşmiş durumlarının yanı sıra İslamiyet'in de büyük etkisiyle LGBTT bireyleri dışlamaktadır. Konu LGBTT olunca ülke lâik olmasına karşın, dini devlet işine karıştırarak bu vatandaşlarını görmezden gelmektedir. Özellikle son dönem hükümet politikasında yukarıda da değinildiği gibi bu durumun görünürlüğü artmıştır.

Toplumun biçimlenmesinde yasalar önemli yer tutar. Devletin her vatandaşına eşit mesafede durması ve dolayısıyla herkese vatandaşlık hizmeti götürmesi gerekmektedir. Ancak Türkiye'de LGBTT hakları yasal olarak tanınmamaktadır. Yerel ve merkezi yönetimin, hem hizmet götürmekle yükümlü olduğu vatandaşlar olma açısından hem de yeniden seçilebilmelerini sağlayacak seçmenleri olması açısından LGBTT bireylere yaklaşımları önemlidir. Çünkü cinsel kimliklerle ilgili coğrafi incelemelerde istenilen sonuca ulaştıracak yerlerin oluşturulmasında önemli olan etkenlerden biride yer-merkezli güçlü siyasi kalelerdir (Bkz. örneğin Bell & Binnie 2000, 2006; Richardson, 2004, 2005). Örneğin, gey seçmenlerin etkin olduğu bölgelerde politikacılar hedeflerine gey bireylerin isteklerini eklemekte (Knopp, 1998); İngiltere'de yakın zamanda ana siyasi partilerin yerel meclis üyeleri LGBT sorunları ile aktif olarak ilgilenmektedir. Bunun kanıtlarından biri de yerel LGBT dergisi Gscene'le ilgilenmeleridir (Browne & Lim, 2010: 619).

Mekânlar, belirli hareketleri teşvik ederken diğerlerinden caydırarak ya da onları baskılayarak, belirli davranışların sınırlarını ve parametrelerini belirlerler (Hammers, 2009: 309).

Mekânlar, yeni sosyal kimliklerin oluşturulması ve sosyal kimliklerin sergilenmesi için önemli bir platform olmasının yanı sıra sosyal sınırların oluşturulması, diğer grupların dışlanması ve toplumun bazı üyelerinin görünürlükleri veya görünmezlikleri konularında teşvik oluşturmaktadır. Mekânsal oluşumu gerçekleştirmek ve mekâna anlam bağlayabilmek için önemli olan güç ilişkileri, toplumsal kimlik ve toplum içi hareketlerde mekânın hem üretici hem de ürün olabilmesidir. Bu nedenle, mekânlar sosyo-kültürel dinamiklerin sürekli olarak yeniden müzakere edilmesi ile yapılandırılmalıdır (Fobear, 2012: 723).

Bir çalışma homoseksüellik ve şehir arasındaki ilişkiyi tarihsel olarak şöyle açıklamıştır: Homoseksüeller geleneksel yaşamın cinsel kimlikleri üzerindeki sosyal kısıtlamalardan kaçmak için şehirlere taşındılar. Bu bireyler şehrin değişiminde ve özellikle şehir değer ve inançlar sisteminin oluşturulmasında önemli rol oynadılar. Sonuç olarak şehir gey ve lezbiyen kültürüne oldukça çağdaş yaklaşan sosyal bir yapıya dönüşmüştür (Bkz. Aldrich, 2004: 1719).

“İntikamcı bir şehir, şehirdeki en muhtaç kesime karşı – işsiz ve evsizler, ırksal ve etnik azınlıklar, kadın ve göçmenler, gey ve lezbiyenler, işçi kesimi – zaman zaman saldırgan bir tutum (intikam) oluşturan şehirdir” (Smith, 1996: 129). Bu haliyle bakıldığında Türkiye'deki kentlerin intikamcı olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü muhtaç olarak adlandırılan bu grupların hiç biri fiziki planlarda tanınmamaktadır.

“Gündelik Mekânlarda Görünürlük ve Cinsel Eğilim” adlı makalede görünürlüğe, “mekânların içinde ve ya dışında deneysel tanınma” şeklinde ilginç bir açıklama getirilmiştir.

* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Bu tanınmanın temeli “kişinin olması gereken bir yerde olduğunu bilme” inancı ve bunun sonucunda mekânlar üzerine iddiada bulunmaya dayandırılmaktadır (Bkz. Skeggs, 1999: 220-221). Türkiye’deki hiçbir öteki olması gereken yerde olduğundan bulunduğu mekânlar üzerinde iddiada bulunabilecek durumda değildir.

Gey ve lezbiyen kamusal alanlarına bakarken odak noktası büyük ölçüde görünürlük ve grup kimlikleri sorunlarına yönelik olmuştur. Görünürlük ve mekân arasındaki bağlantı bireylerin veya grupların mekâna bağlı olarak tanınabilmelerinden kaynaklanmaktadır. Mekân, görünürlük ve anlamların birbirine bağlı olarak bireylerde oluşturduğu bir yere ait olma duygusu mekânsal talepleri oluşturmaktadır. Kamusal alanlar, sosyal grupların büyük nüfus içerisinde görünür hale gelebilmeleri için en iyi temsili alanlardır (Bell & Valentine, 1995; Mitchell, 1995). Çeşitli batılı kaynaklar gösteriyor ki gündelik kamusal alanlar cinselliğin normlara göre olması gerektiği beklenen tamamen heteroseksüel bölgelerdir (Gorman-Murray, 2008: 289).

Şehirdeki karşılaşmalar çeşitlenirse kültürler arası saygı ve anlayış kolaylaşacaktır (Amin, 2002; Sennett, 1990; Valentine, 2008). Gettolaşma kültürler arası alış-verişe engel olmaktadır (Bauman, 2005; Marcuse, 2002). Örneğin, etnik farklılıkları kabullenmek için en iyi yol olarak küçük topluluk olarak adlandırılan iş yerlerinde, okullarda, üniversitelerde, gençlik merkezlerinde, spor kulüplerinde ve bunun gibi birliktelik alanlarında ‘sıradan bir görüşme’ zorunlu kılınmalıdır (Amin, 2002: 969). Bu, karşılaşma alanları yaratılması anlamına gelmektedir. Benimseme (diğer bir söyleyişle-tolerans) bir şehrin gelişmesi ve canlılığının artması için gereken en önemli faktörlerden biridir (Hayslett & Kane, 2011: 132). Görünürlük ve mekânlar üzerine yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu gey erkekler için yapılmış barlar, hamamlar ve parti mekânları üzerine odaklanmıştır. Lezbiyen kadınlar için varolan mekânların az sayıda olması daha az dikkat çekmelerine sebep olmuştur. Çok az araştırma lezbiyen kadınların mekânlara olan bağlılıklarının ne anlama geldiğinin ve bu anlamların onların kimlikleri, görünebilirlikleri ve sosyal pozisyonları ile olan bağlantısının detaylarını ele almıştır (Fobear, 2012: 724). Erkek kamusal cinsellik kültürleri hakkında akademik ilgi ve belgelendirme bulunmasına rağmen, lezbiyen/queer kamusal cinsellikleri ihmal edilmiştir (Hammers, 2009: 308). Erkekler için çeşitli cinsel mekân ve ürünler mevcutken (pornografi, striptiz kulüpleri, kabareler, hamamlar, masaj salonları), kadınlar için, onların cinsel ihtiyaçlarına cevap verecek bir cinsel eğlence altyapısı hiç olmamıştır (Hammers, 2009: 324).

İzmir’de lezbiyenler, Asya ülkeleri, Arap Ülkeleri ve Ortadoğu ülkeleri ve yine bunların içinde önemli bir oranda Türkiye’dir. Görüldüğü gibi LGBTT bireyler dünya haritasında doğunun önemli bir bölümünü beğenmemektedir. Bu ülkelerin beğenilmeyen uygulamaları LGBTT haklarının olmaması ve eşcinsellerin öldürülmesidir. Görüldüğü gibi, beğenmeme nedeni genel olarak LGBTT bireylerin yok sayılması ve/veya yok edilmek istenmesidir. Oysaki kültür tarihinin içinde bulunduğumuz bu dönemde, tıp ve hukuk gibi iki güçlü bilgi üretme ve uygulama alanının dünya ölçeğinde yüzlerini eşcinsellik olgusuna çevirdiklerini söylemek mümkündür. Kendi kültürel birikimlerine endeksli olarak ardı ardına uygulama içine giriyor olsalar da özellikle belli ortak paydalarla bir araya gelebilmiş ülkeler (AB’ye bağlı ülkelerde olduğu gibi), eşcinseller lehine olan düzenlemeleri daha erken tarihlerde yapmışlardır. Ancak kendi kültür evreninin doğruları içinde saptanmış olan ölçütlerle değerlendirildiklerinde “gelişmiş” olduğu saptanan ve dünyanın kalan ülkelerine “örnek ülke” olarak gösterilen batı ülkeleri, kendilerine göre arkada olanların da yetişmelerini sağlamak için, sahip oldukları bazı nicel değerlere nitel değerler yükleyerek silaha çevirme becerisine de sahip görünmektedir.

Bu kaniya, Sorbonne Üniversitesi Sosyoloji bölümünde sunmayı düşündüğü doktora tezi için Türkiye’ye gelerek veri toplayan Philippe – Schmerka Blacher’in sözleri (Bkz. Oğuz, bt) de

* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

temel oluşturacak güçtedir. Sorbonne Üniversite'sinde dört yıl Türkçe okuyan Blacher araştırmalarını Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'nde sürdürmekte, Türkiye'de iki yıl kalmayı düşünmekte, çalışması tamamlandığında 700 sayfayı bulacak Dr. tezinin “şimdilik tamamlanan” başlıklarının “Türkiye’de Eşcinselliğin Tarihi”, “Eşcinsel ve Din” ve “İstanbul’da Eşcinsel Argosu” olduğunu söylemektedir. Kendi sözleriyle “Eğer Türk hükümeti eşcinsellerin eşitliğini ve haklarını güvence altına alan bir yasa çıkarırsa bu, Türkiye’nin AB’ye girmesine çok ama çok yardımcı olur.” Avrupalı bürokratların gözünde bunun Kürt meselesinin çözümünden bile daha önemli olduğunu söylemektedir. Bunun çok yalın ve bir o kadar da masum yüzlü bir nedeni var; “Çünkü Brüksel’de çalışan AB bürokratlarının büyük çoğunluğu eşcinsel.”

Avrupalı bir entelektüel için, onun siyasal-toplumsal havayı değerlendirme biçimine göre, eşcinsellerin hak ve özgürlük sorunları, Türkiye’de toplumun Kürt bileşeninin tamamının siyasal ve kişisel vatandaşlık hakları bağlamında yürütülen hak ve özgürlük çalışmalarından daha önemli görünüyor olabilir. Bu arada toplumumuzun Alevi bileşeninden hiç söz etmiyoruz. Kaldı ki bu konular sorun hiyerarşisi içinde ele alınabilecek konular da değildir. Ama daha da önemlisi, bu değerlendirme biçiminin, sınır tanımayan küresel sermayenin, eşcinsellik olgusuna nasıl yanaştığının analizini tamamen devre dışı bıraktığından ötürü çok ama çok kusurlu oluşudur.

Bunun biraz olsun anlaşılır olmasını sağlamak için, eşcinsellere tanınan evlenme hakkından söz etmek gerekmektedir. Anayasalarında engel olmayan ülkeler, eşcinsel çiftlere heteroseksüel çiftler gibi evlenebilme olanağını yasal olarak sağladılar. Ancak Almanya gibi nikâhın ve evlilik birliğinin sadece bir erkekle bir kadın arasında olabileceğini öngören ve bunu Anayasalarına da almış bulunan ülkeler de eşcinsel birliği yasal kılmak için hukuki bir yol bulmakta gecikmeyerek, Aile Hukuku’nda yer alan yeni bir kurum icat ederek, aile kurumuna paralel bir kurum olarak “**Tescil Edilmiş Eşcinsel Hayat Ortaklığı**”nı (Bkz. Doğan&Selin, 2011) tanıma yoluna gitmişlerdir. Almanya’da, “Eşcinsel Birlikteliklere Karşı Ayrımcılığın Sona Erdirilmesine Dair Kanun: Hayat Ortaklıkları” isimli yasa 16.02.2001 tarihinde hazırlanmıştır. İlk zamanlarda yasanın, Alman Anayasası’na aykırı olduğu fikri doğmuş olsa da Alman Anayasa Mahkemesi, 17.7.2002 tarihli kararında tescil edilmiş hayat ortaklıklarının Alman Anayasası’na aykırı olmadığına hükmetmiş; bu tür birliktelikleri “aliud zur Ehe” yani “farklı evlilik” olarak nitelendirmiştir. Alman kanun koyucu, eşcinsellere yönelik düzenlemeleri yaparken oldukça dikkatli ve planlı davranmıştır. Eşcinsellerin Almanya’da hayat ortaklığı kurmalarını sadece Hayat Ortaklığı Kanunu ile sınırlamamış; Alman Milletlerarası Özel Hukuku’nda da (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch/EGBGB) bu düzenlemeye kanunlar ihtilafı kuralı olarak yer verilmiştir. Hukuki bir aksaklık yaşanmaması adına, iki düzenleme de Almanya’da eşzamanlı olarak 01.08.2001 tarihinde uygulamaya girmiştir” (Doğan&Selin, 2011: 245). 2013 yılı yazında, eşcinsel evli çiftleri de aynen heteroseksüel evli çiftler gibi aynı vergilendirme kapsamına yasal olarak alan Almanya, her iki evlilik türü arasında, çocuk edinme konusunda eşcinsel evlilikte evlat edinme yolunu çiftte kapatıp, sadece kişi bazında açmasının dışında hiçbir tanıma ve uygulama farkı bırakmamıştır.

Aile kurma ve evlenme sorununu bir hak kapsamında ele alarak çözen eşcinsel hareket, böylece heteroseksüel egemenliğin karşısındaki “devrimci duruş”unu kaybetmektedir. Küresel sermayenin ideolojisi eşcinsel hareketi gün be gün kendi egemenlik sınırları içine almakta ve hareketin ideolojik gücünü tüketmektedir. Aile ekonomisi ile küresel sermayenin ilintisi bir yana, yaşamın tüm boyutlarında seyreden yasal eşcinsel dünyası küresel sermaye için cazip ve cankurtaran yeni bir pazar alanıdır.

* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Salt zihinsel düzeyde kalarak, olgu ve seyreden kültürel oluşumlar değerlendirildiğinde, konunun Muhafazakâr İdeoloji bağlamında açıkça ele alınmadığı sürece, olduğu söylenen ve (sadece günlük seyreden kadın cinayetleri düşünüldüğünde bile) dünya üzerinde hayli abartılan soruna kalıcı bir çözüm getirilmesi mümkün görünmemektedir. Muhafazakâr İdeolojinin sadece inanç temeli sorun oluşturmaz; İdeoloji'nin küresel sermayeli ekonomik temeli aktüel düzlemde çözülmesi daha zor bir sorun alanını oluşturur. İnanç (kurumlaşmış hali ile din) ve ekonomi sosyal yapıyı kuran çok önemli kurumlardır. Ancak ilgili yazında eşcinsellik ile küresel ekonominin ilintisi üzerinde yeterince durulmaz. Hak ve özgürlük konularının hukuk alanında yasalarla çözümlenebileceğini düşünmek ve küresel ekonomi ile bağlantısını göz ardı etmek, sorunu çözümsüz bırakır.

Bunun dışında, Türkiye'de toplumun eşcinsel eğilimli bileşeni içinde, edebiyat, sanat ve yüksek öğretim kurumlarında konumlanan ve değerli eserler veren ve bilgi üreten bireyleri nitelikleriyle dikkat çekmekte ve ileriye dönük umut oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aldrich, R. (2004). "Homosexuality and the city: an historical overview", *Urban studies*, 41, 1719-1737.
- Amin, A. (2002). "Ethnicity and the multicultural city: living with diversity", *Environment and planning, Polity Press*, Cambridge.
- Bauman, Z. (2005). *Liquid Life*, Cambridge: Polity Press.
- Bell, D. ve Valentine, G. (Ed.). (1995). *Mapping desire: geographies of sexualities*, London: Routledge.
- Bell, D. ve Binnie, J. (2000). *The sexual citizen: queer politics and beyond*, Cambridge: Polity Press.
- Bell, D. ve Binnie, J. (2006). "Geographies of sexual citizenship", *Political geography* 25 (8), 869-73.
- Browne, K. (2004a). "Genderism and the bathroom problem: (Re)materialising sexed sites, (re)creating sexed bodies", *Gender, Place and Culture*, 11 (3), 331-346.
- Browne, K. (2004b). *Stages and streets: Reading and (mis)reading female masculinities*. In *Spaces of masculinities*, London: Routledge, ed. Kathrin Ho"rschelmann and Bettina Van Hoven, 237-48.
- Browne, K. (2007). "Lesbian geographies", *Social and Cultural Geography*, 8 (1), 1-7.
- Browne, K. ve Lim, J. (2010). "Trans lives in the 'gay capital of the UK'", *Gender, place&culture: a journal of feminist geography*, 17 (5), 615-633.
- Bullough, V. ve Bullough, B. (1993). *Cross-dressing, sex, and gender*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press: Pennsylvania.
- Castells, M. (1983). "Cultural identity, sexual liberation and urban structure: the gay community in San Francisco", Berkeley, CA: University of California Press, *The City and the Grassroots* (138-170).
- Cooke, T. J. ve Rapino, M. (2007). "The migration of partnered gays and lesbians between 1995 and 2000", *The Professional Geographer* 59 (3), 285-297.
- Doan, P. L. (2007). "Queers in the American city: transgendered perceptions of urban space", *Gender, place and culture* 14 (1), 57-74.
- Doğan, P. ve Selin, H. (2011). "Almanya'da tescil edilmiş eşcinsel hayat ortaklığında veraset ilamının alınması ve bu ilama dayanılarak Türkiye ve Almanya'da bulunan terekenin paylaşılması", 13.11.2012, www.istanbul.edu.tr/merkezler/mmaum/datalar/...1/purselim.pdf.
- Feinbloom, D. (1976). *Transvestites and transsexuals-mixed views*, Delacorte Press: New York.

- Fobear, K. (2012). "Beyond a lesbian space? an investigation on the intergenerational discourse surrounding lesbian public social places in Amsterdam", *Journal of homosexuality*, 59 (5), 721–747.
- Gorman-Murray, A. (2008). "Reconciling self: gay men and lesbians using domestic materiality for identity management", *Social and cultural geography*, 9 (3), 283-301.
- Green, A. I., Follert, M. Osterlund, K. ve Paquin, J. (2010). "Gender, work and organization", 17 (1), 7-27.
- Grulich, A. E., Visser, R. O., Smith, A. M. A., Rissel, C. E. & Richters, J. (2003). "Sex in Australia: homosexual experience and recent homosexual encounters", *Australian and New Zealand journal of public health* 27, 155 – 163.
- Güner, U. (2011). "Burası bizim değil, bizi öldürmek isteyenlerin ülkesi", *Kent/Mekan*, (120), 31.
- Hammers, C. (2009). "An examination of lesbian/queer bathhouse culture and the social organization of (im)personal sex", *Journal of contemporary ethnography*, 38 (3), 308-335.
- Hayslett, K. L. ve Kane, M. D. (2011). "Out" in Columbus: a geospatial analysis of the neighborhood-level distribution of gay and lesbian households", *City & Community*, 10 (2), 131-156.
- Haslam, N., Rothschild, L. ve Ernst, D. (2002). "Are essentialist beliefs associated with prejudice?", *British journal of social psychology*, 41 (1) 87-100.
- Hegarty, P. ve Pratto, F. (2001). "The effects of category norms and stereotypes on explanations for inter-group differences", *Journal of personality and social psychology*, 80, 723-735.
- Johnson, A. M., Wadsworth, J., Wellings, K., Bradshaw, S. ve Field, J. (1992). "Sexual life-styles and HIV Risk", *Nature*, 360, 410–412.
- Kesteren, P. J. M., Asscheman, H., Megens, J. A. J ve Gooren, L. J. G. (1997). "Mortality and morbidity in transsexual subjects treated with cross-sex hormones", *Clinical endocrinology*, 47 (3), 337–342.
- Knopp, L. (1998). "Sexuality and urban space: gay male identity politics in the United States", *Finvher, R. ve Jacobs, J. M. (1998). Cities of difference (149-76). United Kingdom, ve Australia.*
- Kurtoğlu, A. (2011). "Kentli olmak veya kent hakkı", *Kent/Mekân*, 120, 22-23.
- Mackay, J. (2001). "How does the United States compare with the rest of the world in human sexual behavior?", *Western journal of medicine*, 174 (6), 429-33.
- Marcuse P, (2002). "The layered city". Madsen, P. ve Plunz, R. (Ed.). (2002). *The urban lifeworld: formation, perception, representation (94-114). Routledge, London.*
- Michael, R. T., Gagnon, J. H., Laumann, E. O. ve Kolata, G. (1995). *Sex in America: a definitive survey*, Little, Brown and Co: Boston.
- Mitchell, D. (1995). "The end of public space? People's park, definitions of the public, and Democracy", *Annals of the Association of American Geographers*, 85 (1), 108–33.
- Oğuz, K. (bt). "AB'nin anahtarı eşcinsel lobide", *Reocities*, 07.11.2012.
<http://www.reocities.com/Paris/9440/aktuel.htm>, erişim: 07.11.2012
- Olyslager, F. ve Conway, L. (2007). "On the calculation of the prevalence of transsexualism", 3.12.2011,
<http://ai.eecs.umich.edu/people/conway/TS/Prevalence/Repts/Prevalence%20of%20Transsexualism.pdf>.
- Özbay, C. (2010). "Nocturnal queers: rentboys' masculinity in Istanbul", *Sexualities* 13 (5), 645–663.
- Retter, Y. (1997). *Lesbian spaces in Los Angeles, 1970–90*, Seattle, WA: Bay Press, Ingram, G.B., Bouthillette, A.-M. ve Retter, Y. (Ed.). (1997), *Queers in Space: Communities, Public Places, Sites of Resistance (325-337)*.

- Richardson, D. (2004). "Locating sexualities: from here to normality", *Sexualities*, 7 (4), 391–411.
- Richardson, D. (2005). "Desiring sameness? The rise of a neoliberal politics of normalisation", *Antipode*, 37 (3), 515–35.
- Sennett, R. (1990). *The conscience of the eye: the design and social life of cities*, Faber and Faber, London.
- Skeggs, B. (1999). "Matter out of place: visibility and sexualities in leisure spaces", *Leisure studies*, 18, 213–232.
- Smith, N. (1996). *Social justice and the new American urbanism: the revanchist city*, London: Lawrence&Wishart, A Merrifield, A. ve Swyngedouw, E. (Ed.). *The urbanization of social injustice* (117–136).
- Şentürk, L. (2011). "Kentsel (f)aktörler", *Kent/Mekân*, 120, 14-15.
- Valentine, G. (2008). "Living with difference: reflections on geographies of encounter", *Progress in human geography*, 32, 323-337.
- Verweij, K. J., Shekar, S. N., Zietsch, B. P., Eaves, L. J., Bailey, J.M., Boomsma, D. I. ve Martin, N. G., (2008). "Genetic and environmental influences on individual differences in attitudes toward homosexuality: an Australian twin study", *Behavior genetics*, 38(3), 257- 265.

DİPNOTLAR

¹ Hayslett & Kane, 2011: 140, çalışmalarını neden ABD'nin Columbus şehrinde yaptıklarını gey ve lezbiyenler üzerine yapılan çalışmaların daha çok New York (Green vd., 2010), Los Angeles (Retter, 1997) ve San Francisco (Castells, 1983) gibi gey ve lezbiyenlerin yoğun olduğu popüler şehirlerde yapıldığını ancak gey ve lezbiyenlerin ABD'nin tüm şehirlerinde yaşadığını (Cooke & Rapino, 2005) belirterek açıklamıştır. Türkiye'de de benzer bir durum olduğu düşünülse dahi il bazında yaşama, çalışma, alış-veriş ve eğlence alanlarını gösteren bir çalışma bulunmamaktadır.

² Tutuculuk nedeniyle çalışma yapmanın güçlüğüne belirten bir başka çalışma için Bkz. Özbay, 2010: 648.